

“Wij vonden dat hij toch weer eens aan de beurt was”, zei de vreemdelingenpolitie

Preek gehouden door Ranfar Kouwijzer

Op 4 mei 2014 in de Nieuwe Kerk in Haarlem

Lezingen: Jesaja 43:1-12; 1 Petrus 2:1-10

Gezongen werd: o.a. Ps. 43, Lied 413, Lied 791, Lied 709 en Lied 708

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Vorige week donderdag werd Mohamed Rugamana gearresteerd door de Vreemdelingenpolitie, toen hij voor de HEMA hier in het centrum het Straatjournaal aan het verkopen was. Mohamed vluchtte in 2007 uit Burundi. Hij is niet erkend als vluchteling en moet terug naar Burundi. Dat lukt niet, want Burundi erkent hem niet. Hij heeft niet de juiste documenten die bewijzen dat hij daar vandaan komt. Al drie keer eerder pakte de vreemdelingenpolitie hem op en zette hem in vreemdelingendetentie. Maandenlang werd hij opgesloten, terwijl de Nederlandse overheid probeerde hem op een vliegtuig te zetten. Dat kregen ze niet voor elkaar, want Burundi werkt niet mee. Ze zullen daar denken: wij hebben al genoeg terugkerende vluchtelingen, wij zijn een arm land, zorgen jullie maar voor deze man.

Telkens na een paar maanden vruchteloos proberen, werd Mohamed ‘geklinkerd’. Dan gaat de deur van de vreemdelingengevangenis open en word je op straat gezet. Zonder documenten, zonder geld, maar met een brief. Daar staat in dat je nu geacht wordt op eigen gelegenheid het land binnen 24 uur te verlaten. En o ja, je mag niet naar België en niet naar Duitsland. Vervolgens wordt iemand geadmistreerd als: Met Onbekende Bestemming uit Nederland vertrokken. Dat is natuurlijk niet de werkelijkheid. Mensen proberen zo goed en zo kwaad als het gaat te overleven als sans-papier. Ze kloppen aan bij landgenoten, bij kerken, komen terecht in de vluchtgarage, sappelen of belanden op straat. Ze hebben geen rechten. Als de politie hen tegenkomt gaan ze opnieuw die zinloze carrousel van de vreemdelingendetentie in. Weer maanden opgesloten. Voor niks. Mohamed zit daar nu voor de vierde keer. Zes tot acht maanden is normaal. En het kan hem nog tien keer vaker gebeuren. Net zolang tot hij doodgaat of weg is uit Nederland. Mohamed is niet de enige. Er zijn vele duizenden Mohameds.

Vreemdelingenpolitie breekt afspraak

Bij Stem in de Stad kennen we Mohamed, want hij woont in ons Verblijfhuis. Wij hebben een paar kamers voor mensen die zo tussen de wal en het schip vallen: je mag hier niet blijven en je eigen land wil je niet terug. Wij willen die mensen een beveiligd dak boven het hoofd bieden. Een plaats om tot rust te komen en op krachten. Als iemand een beetje tot zichzelf gekomen is, gaan we ook het gesprek over perspectief aan. Want wij kunnen ook niet tot in eeuwigheid voor iemand zorgen. Misschien zijn er nog nieuwe kansen in de asielpcedure. Misschien is er een derde land waar je terecht zou kunnen? Wat zie je zelf voor toekomst voor je? We werken niet vanuit dwang, maar vanuit menselijkheid. Mohamed zat bij ons en kwam een beetje tot rust. Vorig jaar konden we het voor elkaar krijgen dat hij geopereerd werd aan zijn knie. Die was door stokslagen in Burundi verbrijzeld. Hij kon terecht bij Centrum '40-'45 om te werken aan herstel van oorlogstrauma. En hij kon bij de HEMA het straatjournaal gaan verkopen. Zelf iets verdienen, in contact zijn met andere mensen, zichtbaar zijn: het is ontzettend belangrijk voor je gevoel van eigenwaarde. Waar het ook heen moet: Mohamed heeft kracht nodig, zo redeneren wij. We maakten een afspraak met de Vreemdelingenpolitie. Laat deze man nu met rust. Wij zijn met hem aan de slag. Twee jaar hield de afspraak stand. Vorige week donderdag – zonder enige aankondiging vooraf – niet meer. “Wij vonden dat hij toch weer eens aan de beurt was”, zeiden ze. Met de vreemdelingenpolitie vallen geen afspraken te maken, hebben we nu geleerd en ik kan me wel voor mijn hoofd slaan, dat we Mohamed op zo'n zichtbare plek, voor de HEMA, hartje stad, voor iedereen zichtbaar hebben laten werken.

Vreemdelingendetentie

Mohamed zit nu in vreemdelingendetentie in Zeist. Hij zit daar niet ‘gevangen’, want dan zou hij de rechten van een gevangene hebben. Hij zit daar in ‘bewaring’. In de praktijk is de situatie een stuk slechter dan een gewone gevangenis. Vreemdelingen worden opgesloten in een tweepersoons cel van 10 vierkante meter. Ze mogen niet werken, geen onderwijs volgen, mogen niet met verlof, weten niet hoe lang ze er zitten, mogen niet gebeld worden en mogen ook geen telefoon bezitten. Mensen worden gefouilleerd, ook inwendig gecontroleerd, en bij verzet volgt de isoleercel. Er staat een magnetron op je kamer. Daar kan je een vliegtuigmaaltijd in opwarmen. Bij Mohamed ging er bij een vorige detentie iets mis. De magnetron begon te roken. Hij sloeg alarm, maar de celdeur bleef nog meer dan een uur dicht. Pas toen er voldoende beveiliging op de been was, mocht hij er uit. Half verstikt en volledig in paniek, moest hij met schade aan zijn luchtwegen naar het ziekenhuis. Vreemdelingendetentie veroorzaakt angst en depressie. Soms met pogingen tot zelfmoord en zelfbeschadiging tot gevolg. Velen ervaren het als vernederend, spreken van verlies van eigenwaarde en identiteit. Wij zien het bij Stem in de Stad met eigen ogen, als iemand terugkeert uit gevangenschap. We schrikken ervan, hoe we de mensen terugkrijgen. Als een wrak, soms. We lappen op, praten moed in, werken aan herstel van vertrouwen. Tot iemand weer wordt opgepakt.

Veroordeling

Gebeurt dit in Nederland? Ja – en er is een eindeloze reeks rapporten, uitspraken en klachten tegen deze praktijk. Amnesty International, Human Right Watch, de Raad van Kerken, de Raad van Europa, de Nationale Ombudsman, de Nationale Veiligheidsraad, allemaal hebben ze gerapporteerd en veroordelingen uitgesproken. Niemand reageert. Het landt niet. Het past niet in ons hoofd. We kunnen ons niet voorstellen dat Nederland dit doet. In de veertigdagentijd organiseerden wij een wake bij de vreemdelingengevangenis op Schiphol. Sommigen uit deze gemeente waren erbij. Met de tranen in de ogen zwaaiden we naar kleine kinderen die gevangen zitten. Ik wist dit niet. Ik wist dit echt niet, zeiden de mensen die erbij waren. Deze gevangenen staan er niet pas sinds gisteren, maar al twintig jaar. Het is ook niet één politieke partij die verantwoordelijk is voor deze situatie. We hebben op asiel Verdonk gehad en nu Teeven, van de VVD, maar ook CDA'er Leers en PvdA'ers als Albayrak en Cohen. Het verschilde misschien in retoriek, maar niet in de praktijk. Deze gevangenen worden door alle partijen ondersteund. Het achterliggende idee: als we het deze mensen echt zwaar maken, onmogelijk, dan zullen ze wel een manier vinden om terug te keren. 'Kan niet terug', bestaat niet, 'wil niet terug', zul je bedoelen. Voor sommigen zal dat waar zijn. Die zouden misschien best de mogelijkheid hebben om via familieleden geboortebewijzen en dergelijke te produceren, waardoor een land van herkomst op zeker moment besluit iemand toch toe te laten. Ze willen het alleen niet. Anderen hebben die mogelijkheid echt niet. En wie zal het verschil bepalen?

Is er een alternatief? Ja, natuurlijk. Altijd. Zweden pakt het anders aan. Daar krijgen mensen die niet mogen blijven een veilige woonplaats en persoonlijke coaching. Ze werken aan empowerment, bekijken van daaruit wat een wenselijke toekomst is. Het is eigenlijk wat wij bij Stem in de Stad ook een beetje doen. Mensen zelf verantwoordelijkheid en regie geven. Wat denk je? Het is nog effectiever ook. Er zijn meer mensen die vanuit Zweden terugkeren of doormigreren dan vanuit Nederland.

Wat kan jij doen? Informeer jezelf. Er zijn artikelen over vreemdelingendetentie verschenen, er zijn documentaires over gemaakt. Op de site van Amnesty International staat een heel dossier. Kijk daar eens naar. Schrijf Mohamed een kaartje! Laat hem weten dat Haarlem hem niet vergeet. Zijn adres is nog niet bekend gemaakt. Stuur een kaartje naar Stem in de Stad, of breng het langs, dan sturen wij het door zodra we weten waar hij precies zit. Bid voor hem. En voor ons land.

Vreemdeling in Egypte

Dat we de vreemdeling rechten moeten toekennen, van hem of haar moeten houden, wordt in de Bijbel gemotiveerd vanuit de gedachte: want je bent zelf vreemdeling geweest in Egypte. Iedere keer als jij een vreemdeling ziet, als een vreemdeling zijn of haar rechten mag uitoefenen, kun jij bedenken: het is niet vanzelfsprekend dat ik hier ben, dat ik hier woon. Ik ben zelf bevrijd. Door de Heer, uit het Angstland Egypte. Zo leert de Bijbel het: de vreemdeling brengt jou dat verleden in herinnering, alleen al daarom is het goed dat hij of zij er is. Het is 4 mei. Herdenkingsdag. Als anderen niet voor ons gevochten hadden, was dit niet ons land. Leeft dat besef nog ergens? Dat het ook anders had kunnen lopen? Dat dit niet alleen maar het land is 'dat we zelf met hard werken hebben opgebouwd', maar ook het land dat door anderen is bevrijd? Dat we het gekregen hebben? Dat we ook maar asielzoekers waren, of kinderen van asielzoekers. Ontsnapt aan de terreur van de oorlog? We zijn zelf bevrijd. De vreemdeling vergeten, is onze eigen geschiedenis vergeten. Waar de vreemdeling wordt weggevoerd en onzichtbaar gemaakt, daar wordt onze eigen geschiedenis onzichtbaar gemaakt. Daarom staan de muren van de vreemdelingengevangenis uiteindelijk onze eigen vrijheid in de weg. Dit is Mohamed. Laat hem zo zichtbaar mogelijk zijn. En die gevangenis, die moet weg. Die muur moet omlaag.

Amen.

Het adres van Mohamed Rugamana is bekend. Stuur hem een kaartje!

Detentiecentrum Zeist.
t.a.v. dhr. M. Rugamana,
detentienummer 5694582
Postbus 111
3769 ZJ Soesterberg

Of via
Stem in de Stad, Nieuwe Groenmarkt 22, 2011 TW in Haarlem.
Mohamed leest Nederlands en Engels

Reacties: ranfarkouwijzer@stemindestad.nl
Ook te volgen via twitter: @ranfarkouwijzer